

Katarzyna Trybała-Zawiślak*

Obiekt ze „scyto-tracką” ceramiką toczoną z osady tarnobrzeskiej kultury łużyckiej na stan. 6 w Dębinie, pow. łańcucki

The feature with “Scythian-Thracian” wheel-thrown pottery from the settlement of the Tarnobrzeg Lusatian culture at the site No 6 in Dębina, district Łańcut

This article presents the inventory coming from the feature discovered within the settlement at the site 6 in Dębina, dated to the late phase of the Tarnobrzeg Lusatian culture. This feature contained more than 400 pottery sherds, including two well-preserved pottery fragments of “Scythian-Thracian” pottery turned on a wheel. The remaining inventory was comprised of sherds of pottery typical for settlement sources from the Early Iron Age, such as: pot type vessels with plastic strips and biconical bowls. Moreover, it is worth mentioning the fragments of vessels most likely related to the environment of the late Chernoles culture or the circle of stamped cultures.

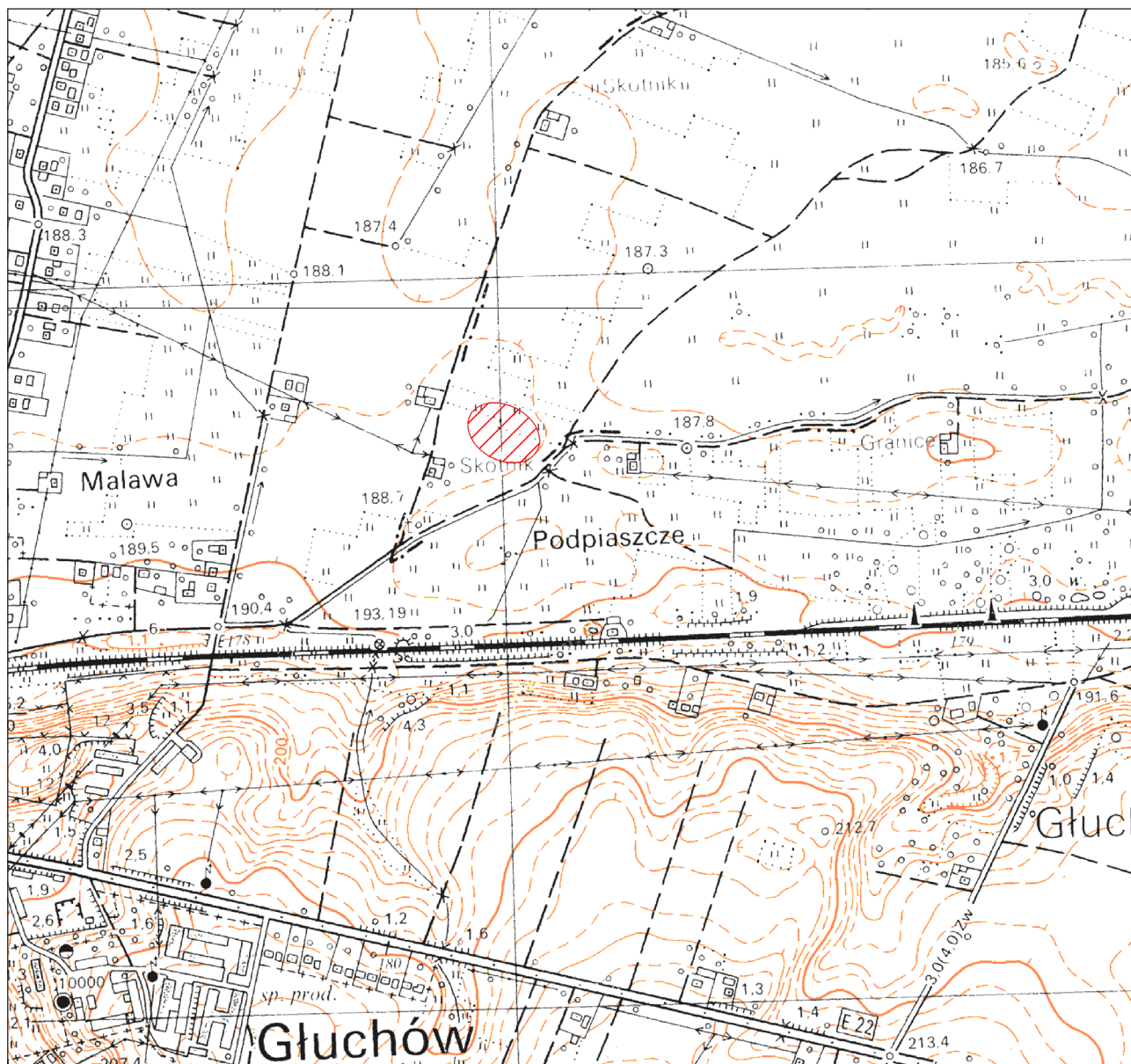
keywords: “Scythian-Thracian” wheel-thrown pottery, Early Iron Age, settlement from the late phase of the Tarnobrzeg Lusatian culture

Submission: 16.09.2016; acceptance: 30.11.2016

Stanowisko 6 w Dębinie, pow. łańcucki (ryc. 1) ma charakter wielokulturowy, a przy tym jest również zróżnicowane funkcjonalnie (cmentarzysko i osada tarnobrzeskiej kultury łużyckiej). W trakcie kilku sezonów wykopaliskowych (stanowisko badane jest od 2011 roku) zarejestrowano źródła ceramiczne datowane od czasów neolitu po późne średniowiecze i nowożytność, jednak wśród materiałów osadowych zdecydowanie dominują obiekty, które należy łączyć z tarnobrzeską kulturą łużycką, w tym jej późną fazą. W trakcie ostatniego sezonu badawczego (rok 2015) odkryto jeden z ciekawszych obiektów (ryc. 2) zewidencjonowany pod numerem 134. W rzucie poziomym jama rysowała się jako zaciemnienie o dość regularnym, w przybliżeniu owalnym kształcie (ryc. 3). W profilu dochodzącym do niespełna 50 cm głębokości również miała wyraźne, nieckowate zarysy. Dodatkowo, zarejestrowano (zarówno w rzutach poziomych, jak i w profilach) trzy dołki posłupowe usytuowane w przestrzeni wypełniska obiektu; od strony wschodniej, zachodniej i południowej. Mimo dokładnych obserwacji terenowych, nie zaobserwowano czwartego śladu po słupie, który – sądząc po rozmieszczeniu trzech pozostałych – powinien znajdować się po stronie północnej. W dwóch przypadkach, profile (ob. 134a, 134c) dołków posłupowych zostały uchwycone na krzyżowym cięciu obiektu 134 i zarysowały się jako czworokątne jamy, których spągowa część rejestrowana była 60–80 cm od powierzchni odkrycia obiektu 134. Trzeci dołek (ob. 134b) miał w profilu dość nieregularny kształt i był stosunkowo płytki (około 20 cm głębokości). Ponieważ opisywany obiekt już w warstwie stropowej miał nie tylko znaczne rozmiary, ale zawierał również dużą ilość mate-

riału zabytkowego, postanowiono przyjąć podczas eksploracji metodę planigrafii. Dla każdej z wydzielonych części obiektu i każdej z 10-centymetrowych warstw eksploracyjnych osobno zbierano i metrykowano materiały, każdorazowo oznaczając je kolejnymi numerami inwentarzowymi. Łącznie, w wypełnisku obiektu zarejestrowano 427 fragmentów ceramiki tarnobrzeskiej kultury łużyckiej oraz 68 fragmentów polepy. Dwukrotnie ceramika występowała w dużych skupiskach (zaznaczonych w rzucie poziomym obiektu) – wstępne opracowanie materiałów każe przypuszczać, że w jednym przypadku mamy do czynienia z fragmentami pochodzącymi z tego samego naczynia. Funkcja omawianego obiektu jest na razie dość trudna do zdefiniowania, na co wpływ ma przede wszystkim stan badań, które ciągle są kontynuowane. Z pewnością należy szerzej rozpoznać teren znajdujący się przynajmniej w jego najbliższym sąsiedztwie. Plan przebadanej części stanowiska z jednej strony pokazuje, że omawiana jama znajduje się poza strefą największego natężenia obiektów osadowych, z drugiej zaś – lokalizacja naszego obiektu sugeruje, że być może należy liczyć się z jakąś inną koncentracją (skupiskiem) obiektów w części północno-zachodniej stanowiska, gdzie z pewnością trzeba poszerzyć zakres badań. Studia nad rozplanowaniem osad tarnobrzeskiej kultury łużyckiej wyraźnie pokazują, że z całą pewnością możemy mówić o pewnych wzorcach zagospodarowania ich przestrzeni (por. S. Czopek 2014), a nawet o powtarzalności „struktur zabudowy” odzwierciedlającej się „w podobnym modelu zagospodarowania zagród i ich wielkości” (S. Czopek et al. 2014, s. 200). Oczywiście należy mieć na uwadze zakres prac terenowych przeprowadzonych

* Instytut Archeologii UR, ul. Moniuszki 10, 35-015 Rzeszów

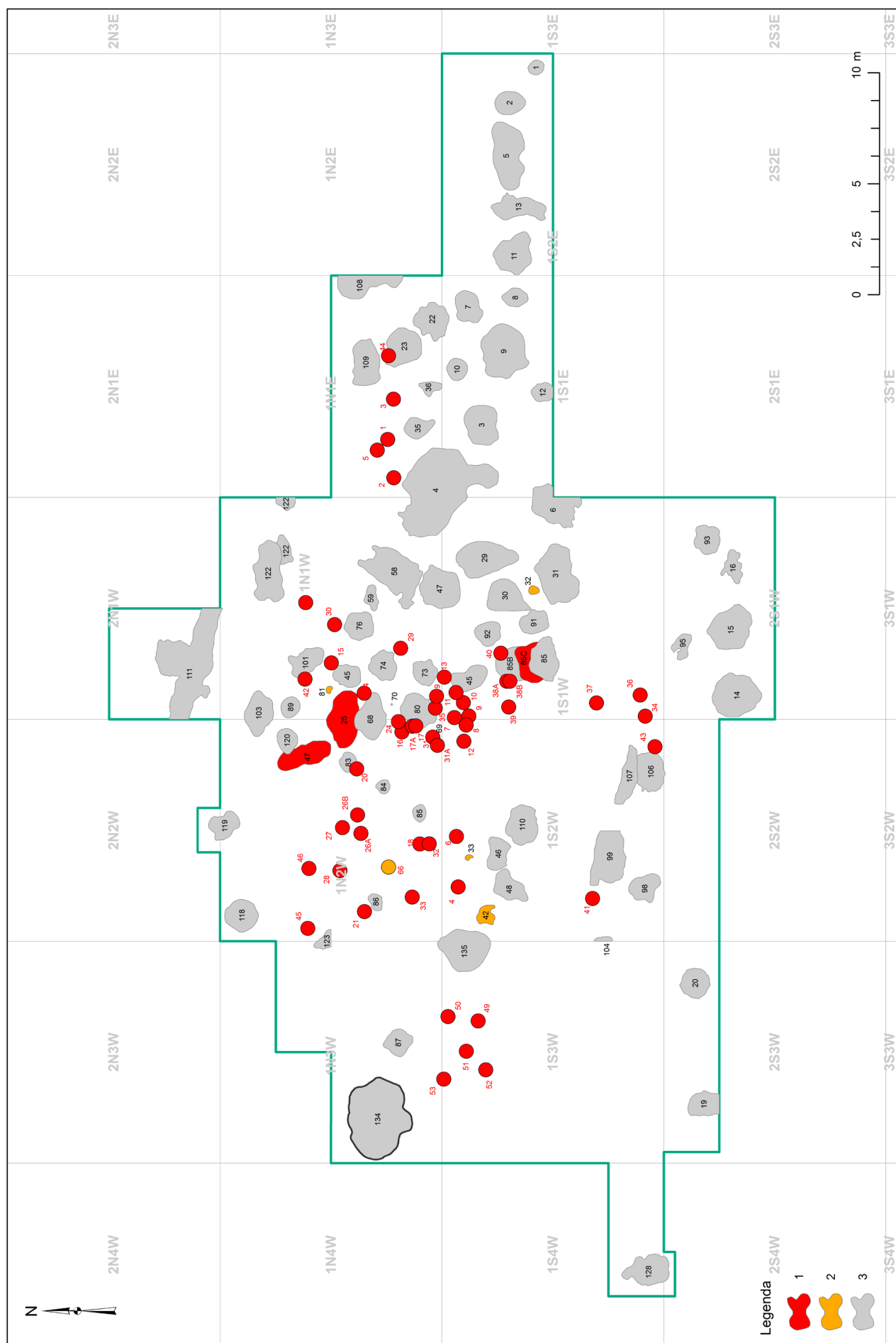
Ryc. 1. Dębina, stan. 6, pow. łańcucki. Lokalizacja stanowiska

Abb. 1. Dębina, Fst. 6, Kr. Łańcut. Lage der Fundstelle

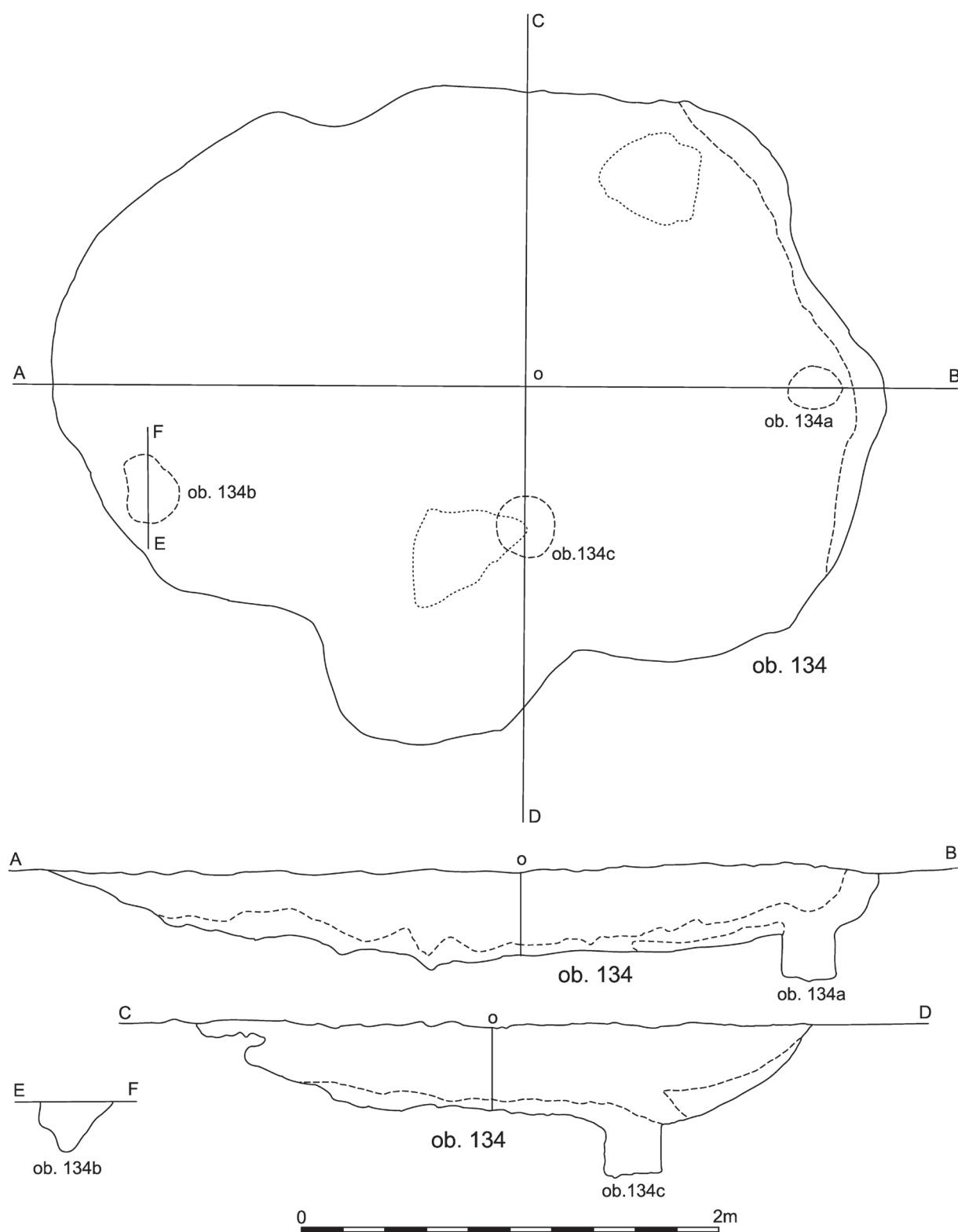
na stan. 6 w Dębnie, który jest, jak dotąd, stosunkowo niewielki (zwłaszcza w porównaniu do szerokopłaszczyznowych badań innych stanowisk „tarnobrzeskich”), co zdecydowanie ogranicza możliwości analiz planigraficznych. Tym bardziej więc, póki co, należy wstrzymać się z wnioskowaniem dotyczącym roli i miejsca obiektu 134 w przestrzeni osady. Można jedynie zakładać, że być może mamy do czynienia z pozostałościami obiektu mieszkalnego, co sugerują zarówno jego rozmiary (w przybliżeniu około 6–7 m²), jak i zawartość (znaczna ilość fragmentów ceramiki i polepy) czy sama konstrukcja (zapewne wsparta na słupach). W takim rozumieniu, odkryty obiekt należałoby traktować jako relikw domostwa ziemnego (J. Michalski 1983, s. 151), choć nie można wykluczyć, że była to jedynie zagłębiona część chaty, która została zbudowana w zupełnie innej (naziemnej) konstrukcji (por. J. Ligoda 2010, s. 187–188). Podobne założenia odkrywano były na wielu stanowiskach tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, m.in. w Białobrzegach (S. Czopek 2004a, s. 227–228, ryc. 3), a tak-

że w Czarnej, pow. łańcucki, Borku Wielkim czy Kozodrzy pow. ropczycko-sędziszowski (por. J. Ligoda 2010, s. 208–209).

Powróćmy jednak do kwestii zabytków zarejestrowanych w wypełniku obiektu. Jak już wspomniano, natrafiono tu na kilkadziesiąt fragmentów ceramiki oraz znaczną ilość polepy. Wśród tych materiałów na pierwszy plan wysuwają się dwa fragmenty ceramiki, którą z całą pewnością można uznać za toczoną na kole, tzw. „siwą”, „scyto-tracką” (tabl. I, 1, 3). Jest to ceramika o charakterystycznych szarych powierzchniach, starannie wykonana. W pierwszym przypadku mamy do czynienia z fragmentem misy o brzegach zagiętych do środka, zaś w drugim – z fragmentem kubka o charakterystycznym profilowanym uchu wysoko wystającym ponad krawędź wylewu naczynia. Według klasyfikacji Petera Romsauera (1991, s. 360–361) misy podobne do naszego okazu zaliczane są do typu B.4 grupującego egzemplarze dość powszechnie spotykane w regionie naddunajsko-bałkańskim oraz w strefie leśno-stepowej, natomiast kubki (typ A) uznawane są za najbardziej masowo wy-

Ryc. 2. Dębina, stan. 6, pow. łańcucki. Plan przebadanej części stanowiska (1 – groby tarnobrzeskiej kultury łużyckiej; 2 – naczynia bez śladów kości; 3 – obiekty osadowe)
Abb. 2. Dębina, Fst. 6, Kr. Łańcut. Plan des erforschten Fundstellenteils (1 – Gräber der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur; 2 – Gefäße ohne Knochenpuren; 3 – Siedlungsbefunde)

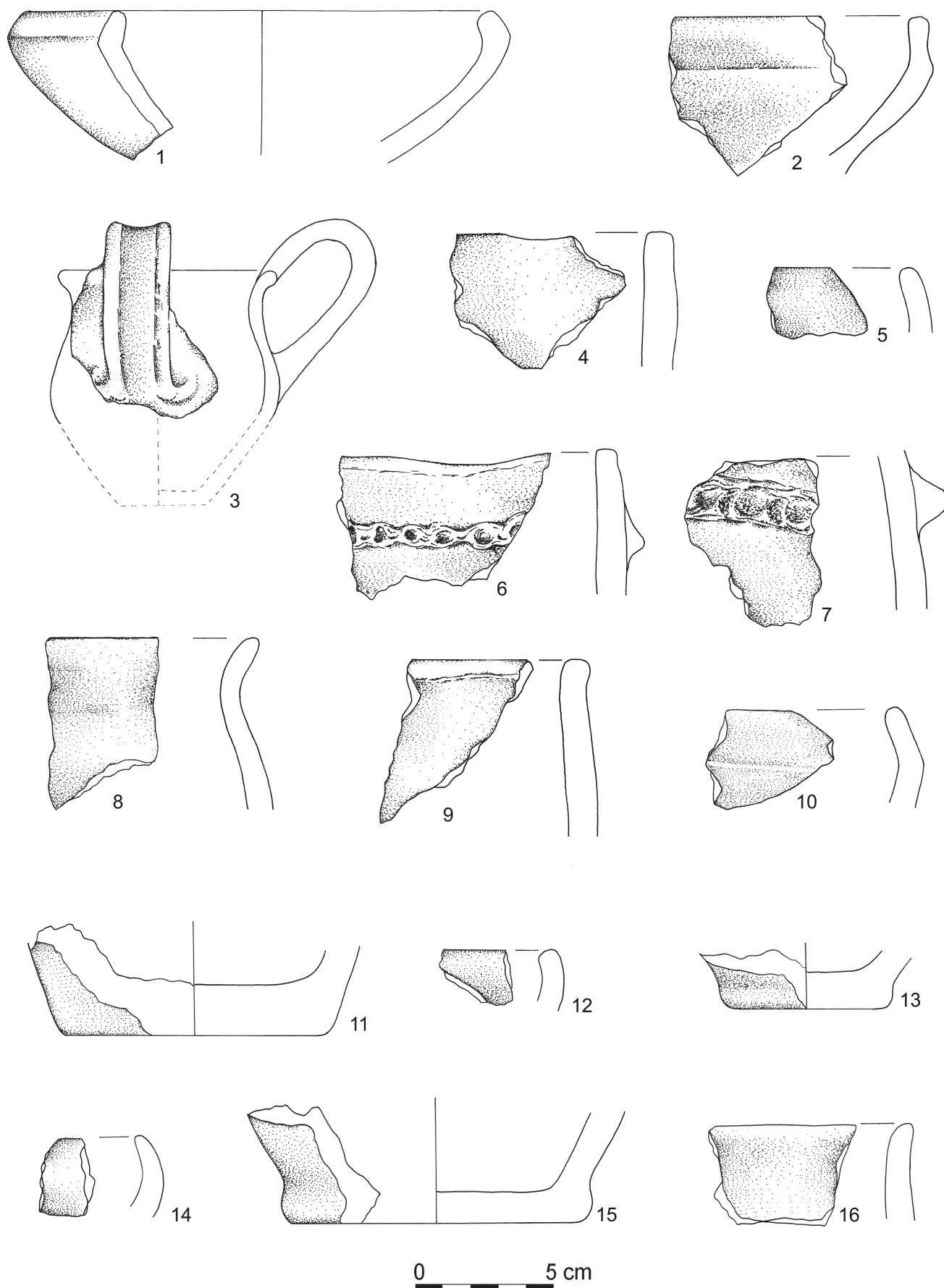

Ryc. 3. Dębina, stan. 6, pow. łańcucki. Rzut poziomy i profile obiektu 134
 Abb. 3. Dębina, Fst. 6, Kr. Łańcut. Grundrisse und Profile des Befundes 134

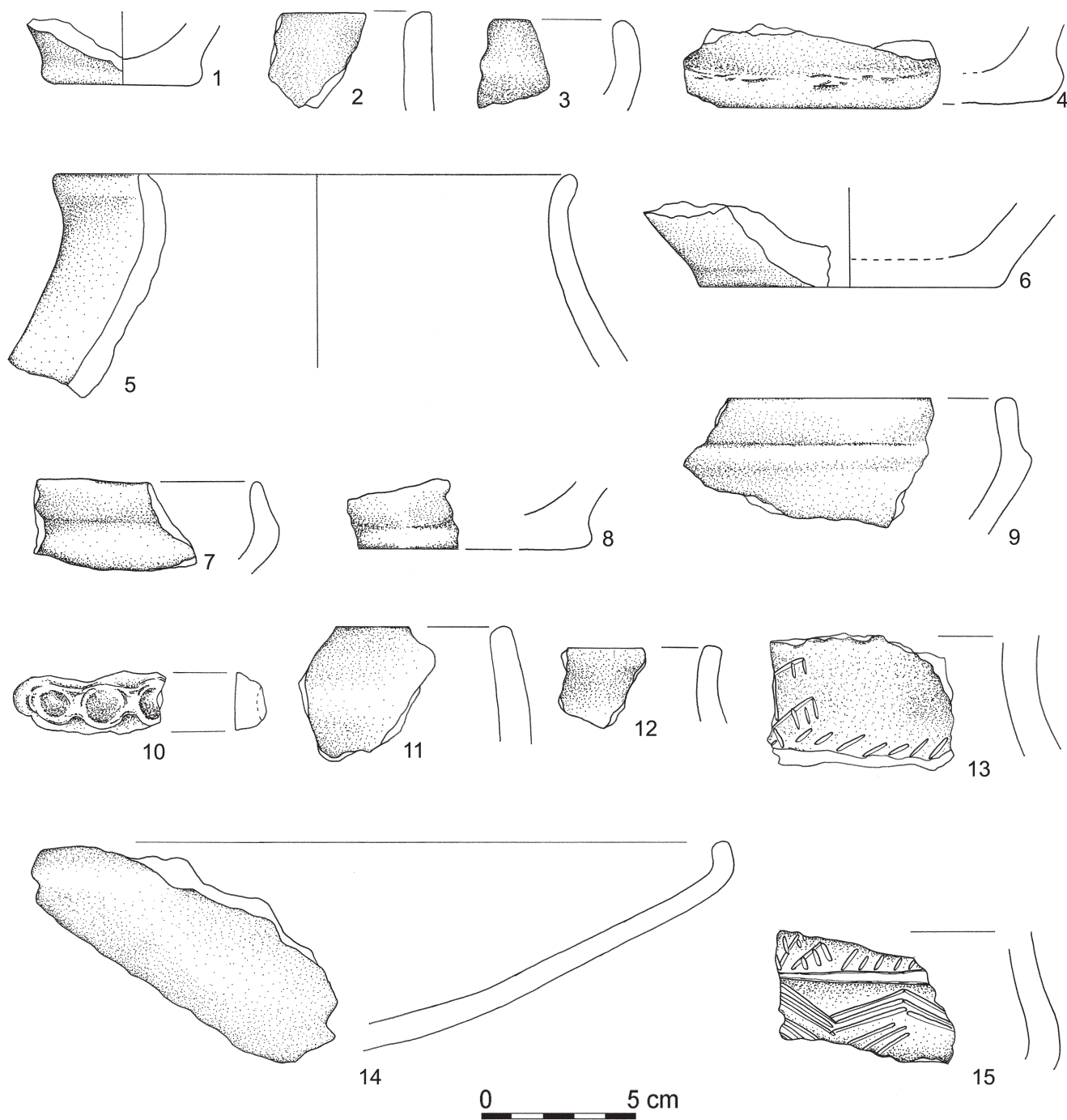
stępującą formę ceramiki tocznej, choć sporadycznie spotykaną w strefie leśno-stepowej. Nie są to pierwsze znaleziska tego typu, zarówno ze stanowiska 6 w Dębinie¹, jak i tym bardziej z terenu południowo-wschodniej Polski (por. S. Czopek 2012, tab. 1). Naczynia toczone na kole, podobne czy wręcz identyczne jak omawiane, są bardzo powszechne w kulturze Vekerzug (M. Dušek 1966, taf. VI, 11; XI, 1, 3; XII, 15; XIV, 13; XVI, 6; J. Chochorowski 1985, s. 32–36, abb. 1, 1, 3; abb. 2, 1, 2, 4). Zwrócono również uwagę na fakt, że to właśnie misy stanowią swoisty wyznacznik „scyto-trackiej” ceramiki tocznej znajdowanej w Polsce południowo-wschodniej, mając szereg odnośników wśród form lepionych ręcznie, a identyfikowanych w licznych obiektach osadowych łączonych z tarnobrzeską kulturą łużycką i z kulturą pomorską (S. Czopek 2012, s. 300). W wypełniku obiektu 134 również zarejestrowano fragmenty mis lepionych ręcznie, z brzegami zagiętymi do wewnątrz. Najbardziej zbliżony do charakterystycznych form toczonych jest fragment misy zarejestrowany w górnej warstwie (10–20 cm) północno-zachodniej części obiektu (tabl. II, 14). Pozostałe fragmenty mis reprezentują również typ naczyń z górną częścią zagiętą do wewnątrz, choć ich profilacja jest już nieco inna. W klasyfikacji Marcina S. Przybyły tego typu misy są przyporządkowane do typu 24 (2003, s. 41, tabl. VI) powszechnie związanego z III fazą tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, podobnie zresztą jak ma to miejsce w przypadku miseczek półkulistych (tabl. I, 5, 12, 14; II, 3). Pozostałe prezentowane formy naczyń, rzecz jasna, nie przeczą takiemu datowaniu całości materiałów źródłowych z obiektu. Są to bowiem fragmenty naczyń garnkowatych (tabl. I, 8, 9; II, 5, 12), w tym również z charakterystycznymi plastycznymi listwami zdobionymi dółkami palcowymi (tabl. I, 6, 7; II, 10). Są to formy powszechnie występujące w materiałach osadowych późnej fazy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej (por. S. Czopek 2007, tabl. XXVI, 5; XXXII, 14; XLI, 15; XLIX, 8), które zarówno w starszych (por. K. Moskwa 1976), jak i nowszych (por. M.S. Przybyła 2003) ujęciach typologicznych bezsprzecznie łączone są właśnie z tym horyzontem czasowym. Pozostają jeszcze fragmenty mis o wyraźnie podciętych ściankach wylewu, co nadaje im charakterystyczny, profilowany kształt (tabl. I, 2; II, 7, 9). W klasyfikacji Kazimierza Moskwy (1976, s. 76) zostały zaliczone do typu II grupującego naczynia różnego rodzaju, również te o górnej części zagiętej do wewnątrz, natomiast w nowszym ujęciu, profilowane miseczki analogiczne do tych z obiektu 134, uznawane są za charakterystyczne dla II fazy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej, ze wskazaniem jednak na jej młodszą część, tzw. fazę IIB (M.S. Przybyła 2003, s. 40). Podobne typologicznie okazy zarejestrowano na osadzie w Grodzisku Dolnym, pow. leżajski (S. Czopek 2007, tabl. XXX, 10; XXXIII, 5; XXXVII, 19), choć częste są również na cmentarzyskach (por. K. Trybała-Zawiślak 2012, s. 159). Pozostałe fragmenty, zarówno wylewów, jak i przydennych partii naczyń (tabl. I, 4, 11, 13, 15, 16; II, 1, 2, 4, 6, 8, 11, 12) nie wnoszą istotnych informacji w zakresie datowania obiektu. Trzeba jednak za-

znaczyć, że technologicznie wszystkie omawiane fragmenty, zarówno mniej, jak i bardziej charakterystyczne, odpowiadają grupie III, zarówno podgrupie A, jak i B (por. S. Czopek 2007, s. 182; S. Czopek et al. 2016, s. 496). Fakt ten ma o tyle istotne znaczenie, że – jak już wielokrotnie sugerowano – frekwencja naczyń wykonanych w konkretnej technologii może mieć walor datujący (S. Czopek 2001, s. 122; 2004b, s. 78). Wskaźnik ilościowy naczyń grupy III umieszczałby nasz obiekt, podobnie zresztą, jak i całą dotychczas odkrytą osadę, w grupie stanowisk użytkowanych przede wszystkim we wczesnej epoce żelaza, co znajduje potwierdzenie również w przypadku innych osad tarnobrzeskiej kultury łużyckiej (S. Czopek 2007, s. 183, tabl. 10). Jedynie dwa fragmenty ceramiki znalezione w obiekcie 134 reprezentują zupełnie odmienny typ wytwórczości, co zresztą dotyczy nie tylko technologii, ale także stylistyki wykonania. Są to fragmenty naczyń o bardzo gładkich, czarnych powierzchniach zdobione charakterystycznym ornamentem rytych kreserek w układzie skośnym, krokwiowym (wsuwanych kątów) oraz zbliżonym do jodełkowego (tabl. II, 13, 15). W obydwu przypadkach najprawdopodobniej mamy do czynienia z fragmentami naczyń wazowatych, raczej ich części środkowych (miejsca przejścia szyjki w brzusec i górnej części brzuśca), gdzie znajduje się strefa charakterystycznego, dość bogatego zdobnictwa. Specyficzny rodzaj ornamentyki rytej w formie zwielokrotnionych zygzaków charakterystyczny jest dla materiałów późnoczarnoleskich (por. L. Kruśel'nyćka 1998, ryc. 94, 95, 96), a zatem związanych głównie z końcem VIII i VII w. p.n.e. (A. Gawlik, M.S. Przybyła 2005, s. 329–331). Zbliżone motywy zdobnicze należą również do bardzo często spotykanych w kręgu kultur stempelkowych (por. M.T. Kaśuba 2000, rys. XVIII, XXI, XXII, XXXIV), a znane są – zwłaszcza w odniesieniu do motywów jodełkowych i innych, pochodnych, w tym stempelkowych – także w kulturze wysockiej, w której traktowane są jako przejaw wpływu innych ugrupowań, zwłaszcza z kręgu tzw. trackiego halsztatu (S. Czopek, W. Konopla 2005, s. 26). W tym kontekście należałoby powrócić do omówionej już ceramiki tocznej, zwłaszcza w aspekcie chronologii, a co za tym idzie – datowania całości materiałów źródłowych z obiektu 134. Dotąd, „scyto-tracką” ceramikę toczoną łączono głównie z V i IV w. p.n.e., choć w ostatnim czasie zasugerowano możliwość także jej nieco wcześniejszej chronologii (S. Czopek 2012, s. 302) za sprawą ewentualnych kontaktów z terenami dorzecza środkowego Dniestru i grupą zachodniopodolską, w której ceramika toczona może być datowana już od 2. poł. VII w. p.n.e. (G.I. Smirnova 2004, s. 418). W przypadku materiałów zabytkowych z obiektu 134 taka koncepcja wydaje się być najbardziej spójna, zwłaszcza w kontekście współwystępowania w jednym obiekcie zarówno „scyto-trackiej” ceramiki tocznej, jak i materiałów charakterystycznych dla środowiska późnoczarnoleskiego czy innych, „pokrewnych” ugrupowań tego horyzontu czasowego. Związek opisanego obiektu, a przede wszystkim omówionych źródeł ceramicznych z wczesną epoką żelaza, a także szeroko pojmowanymi wpływami wschodnimi i południowo-wschodnimi, nie ulega wątpliwości. Z całą pewnością jednak zasygnalizowana problematyka wymaga głębszych studiów, nie tylko w zakresie chronologii, ale także charakteru obserwowanych faktów źródłowych i kulturowych, które zasadniczo wpływają na postrzeganie tarnobrzeskiej kultury łużyckiej w jej późnej fazie rozwojowej.

¹ W sezonie wykopaliskowym 2015 r. zarejestrowano jeszcze trzy inne fragmenty ceramiki tocznej, „scyto-trackiej”. W wypełniku obiektu 134 znajdował się jeszcze jeden, niecharakterystyczny fragment, dwa pozostałe zarejestrowano w warstwie ornej oraz w obrębie nowożytnego wkopu powstałego w trakcie zakładania linii energetycznej biegnącej przez teren stanowiska.

Tabl. I. Dębina, stan. 6, pow. łańcucki. Wybór materiałów ceramicznych z obiektu 134
Tafel I. Dębina, Fst. 6, Kr. Łańcut. Keramisches Material – Auswahl aus dem Befund 134

Tabl. II. Dębina, stan. 6, pow. łańcucki. Wybór materiałów ceramicznych z obiektu 134
Tafel II. Dębina, Fst. 6, Kr. Łańcut. Keramisches Material- Auswahl aus dem Befund 134

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- Chochorowski J.
1985 *Die Vekerzug-Kultur. Charakteristik der Funde*, Warszawa–Kraków.
- Czopek S.
2001 *Pysznica, pow. Stalowa Wola, stanowisko 1 – cmentarzysko ciałopalne z przełomu epok brązu i żelaza*, Rzeszów.
- 2004a *Osady tarnobrzskiej kultury lużyckiej – wielkość, struktura, funkcjonowanie*, [w:] Libera J. (red.), *Przez pradzieje i wczesne średniowiecze. Księga jubileuszowa na siedemdziesiąte piąte urodziny docenta doktora Jana Gurby*, Lublin, s. 221–238.
- 2004b *Cmentarzysko ciałopalne z wczesnej epoki żelaza w Knapach*, Rzeszów.
- 2007 *Grodzisko Dolne, stanowisko 22 – wielokulturowe stanowisko nad dolnym Wisłokiem, cz. 1, od epoki kamienia do wczesnej epoki żelaza*, Rzeszów.
- 2012 *Nowe znaleziska „scyto-trackiej” ceramiki toczzonej z wczesnej epoki żelaza na terenie południowo-wschodniej Polski*, [w:] Blajer W. (red.), *Peregrinationes archaeologicae in Asia et Europa Joanni Chochorowski dedicatae*, Kraków, s. 297–305.
- 2014a *Stanowisko 158 w Jarosławiu, woj. podkarpackie. Część II. Osadnictwo od starszej epoki brązu do okresu rzymskiego*, Rzeszów.
- Czopek S., Konopla W.
2005 *Kultura wysocka – wschodnia rubież środkowoeuropejskiej cywilizacji epoki brązu*, Rzeszów.
- Czopek S., Machnik J., Pasterkiewicz W., Pawliw D., Petehyrycz W.
2016 *Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Bykowie koło Drohobycza*, Kraków.
- Czopek S., Niemasiak D., Pasterkiewicz W., Pelisiak A.
2014 *Rzeszów, stanowisko 117 – osada wielokulturowa*, Rzeszów.
- Dušek M.
1966 *Trakisches Gräberfeld der Hallstattzeit in Chotín*, Bratislava.
- Gawlik A., Przybyła M.S.
2005 *Początki wczesnej epoki żelaza w Kotlinie Sandomierskiej*, [w:] Kuraś M. (red.), *Archeologia Kotliny Sandomierskiej*, *Rocznik Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli, numer 4, monograficzny*, Stalowa Wola, s. 313–352.
- Kašuba M. T.
2000 *Rannee železo w lesostepi mežu Dnestrom i Siretom (kultura Koziã-Saharna)*, (= *Stratum plus*, t. 3).
- Krušel'nic'ka L. I.
1998 *Čornoli's'ka kul'tura seredn'ogo Pridnistrovã, L'viv*.
- Ligoda J.
2010 *Uwagi o obiektach mieszkalnych tarnobrzskiej kultury lużyckiej*, [w:] Podgórska-Czopek J. (red.), *Variae sententiae. Księga Jubileuszowa Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Rzeszowie*, Rzeszów, s. 183–229.
- Michalski J.
1983 *Zagadnienia systematyzacji i interpretacji obiektów nieruchomych (ze studiów nad osadami otwartymi kultury lużyckiej)*, „*Mat. Star. Wcz.*”, t. 5, s. 135–195.
- Moskwa K.
1976 *Kultura lużycka w południowo-wschodniej Polsce*, Rzeszów.
- Przybyła M.S.
2003 *Uwagi o chronologii ceramiki grupy tarnobrzskiej*, „*MSROA*”, t. 24, s. 27–54.
- Romsauer P.
1991 *The earliest wheelrned pottery in the Carpathian Basin*, „*Antiquity*”, t. 65, s. 358–367.
- Smirnova G. I.
2004 *Sostoãnie izučeniã Zapadno-Podol'skoj grupy pamãtnikov ranneskijskogo vremeni v Lesostepnoj Skifii v konce XX veka*, [w:] Chochorowski J. (red.), *Kimmerowie, Scytowie, Sarmaci. Księga poświęcona pamięci Profesora Tadeusza Sulimirskiego*, Kraków, s. 409–429.
- Trybała-Zawiślak K.
2012 *Kłyżów, stan. 2 i Mokrzyszów, stan. 2 – cmentarzysko ciałopalne z wczesnej epoki żelaza*, Rzeszów.

Katarzyna Trybała Zawiślak

Befund mit der skythisch-thrakischen Drehscheibenkeramik aus der Siedlung der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur an der Fundstelle 6 in Dębina, Kr. Łańcut

Zusammenfassung

Während der letzten Grabungskampagne (2015) wurde an der multikulturellen und funktional differenzierten Fundstelle 6 in Dębina, Kr. Łańcut (Siedlung und Gräberfeld der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur) ein ziemlich großer Siedlungsbefund dokumentiert, der allem Anschein nach als Relikt einer in die Erde eingetieften Wohnstätte oder als Überbleibsel einer ebenfalls in die Erde eingetieften Hütte, die aber eine völlig andere Konstruktion besaß, gedeutet werden kann. In der Befundverfüllung wurden 427 Keramik- und Hüttenlehmfragmente registriert. Unter den Quellenmaterialien sind zwei Keramikfragmente besonders auffallend, die man zweifellos für scheibengedrehte sog. skythisch-thrakische Graukeramik halten kann. Diese Keramik wurde sorgfältig gefertigt und be-

sitzt charakteristische graue Oberflächen. Im ersten Fall haben wir mit dem Fragment einer Schüssel mit einbiegendem Rand, im zweiten Fall dagegen mit dem Fragment einer Tasse mit dem charakteristischen profilierten überrandständigen Henkel zu tun. Das sind nicht die ersten derartigen Funde, sowohl aus der Fundstelle 6 von Dębina, als auch noch mehr aus den Gebieten südöstlichen Polens. Ähnliche oder sogar identische scheibengedrehte Gefäße sind in der Vekerzug-Kultur sehr verbreitet. Es wurde auch darauf aufmerksam gemacht, dass eben die Schüsseln als ein gewisses Erkennungszeichen der in Südostpolen gefundenen skythisch-thrakischen scheibengedrehten Keramik dienen, wobei sie eine Reihe Analogien unter den handgemachten Formen besitzen, die in zahlreichen auf

die Tarnobrzeg Lausitzer und Pommersche Kultur bezogenen Siedlungsbefunden in Erscheinung treten. In der Verfüllung des Befundes 134 registrierte man ebenfalls Fragmente der handgemachten Schüsseln mit einbeigenden Rändern, darüber hinaus Fragmente der halbkugeligen und profilierten Schüsseln, wie auch Topffragmente mit plastischer Leistenverzierung. Zu den interessanten Funden gehören auch Fragmente der Gefäße mit glatten, schwarzen Oberflächen und charakteristischer geritzter Schrägestrichverzierung, Sparrenverzierung, wie auch mit dem Ornament, das einer Tannenzweigverzierung ähnelte. Diese spezifische Art der Ritzverzierung in Gestalt von wiederholten Zickzack-Linien ist für die Materialien charakteristisch, die für die späte Černoš-Kultur kennzeichnend sind, d.h. für die Funde, die auf das Ende des 8. und 7. Jhs. v. Chr. bezogen werden. Ähnliche Verzierungsmotive werden auch sehr oft in den Kulturen mit der Stempelkeramik registriert und sind – insbesondere in Bezug auf die Tannenzweigverzierung – auch in der Wysocko-Kultur bekannt. In dieser Kultur werden sie als Spuren der fremden Einflüsse, vor allem des sog.

thrakisch-hallstatistischen Kreises, betrachtet. Bisher bezog man die skythisch-thrakische Drehscheibenkeramik vor allem auf das 5. und 4. Jh. v. Chr., obwohl man in der letzten Zeit auch eine etwas frühere Chronologie vorschlägt. Die Voraussetzungen dafür liefern die Kontakte mit den Gebieten am mittleren Dnjestr und der westpodolischen Gruppe, in der diese Keramik schon ab der 2. Hälfte des 7. Jhs. v. Chr. datiert werden kann. Im Falle der Materialien aus dem Befund 134 ist solches Konzept, allem Anschein nach, am schlüssigsten, vor allem im Kontext des gemeinsamen Vorkommens in einem Befund sowohl der skythisch-thrakischen Drehscheibenkeramik als auch der für die Černoš-Kultur bzw. für verwandte Kulturereinheiten dieser Zeitspanne charakteristischen Materialien. Das aufgegriffene Problem bedarf sicher weiterer detaillierter Studien, nicht nur hinsichtlich der Chronologie, sondern auch in Bezug auf den Charakter beobachteter Quellen- und Kulturerscheinungen, die das Bild der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur in ihrer späten Entwicklungsphase grundsätzlich prägen.

